

ქალთა მიმართ ძალადობა ისლამში და მის წინააღმდეგ ბრძოლის სახელმწიფო სამართლებრივი მექანიზმები

აბსტრაქტი

თანამედროვე სამყაროში, მაშინ როცა, კაცობრიობა განვითარების მწვერვალზე დგას, შეუფერებელია რელიგიის სახელით ძალადობა ისეთი ფასეულობების დაცვის მიზნით, რომელთაც სხვადასხვა აღმსარებლობის წარმომადგენლები მშვიდობისკენ მოწოდების მოტივით ამკვიდრებენ. სხვადასხვა რელიგიური მოძრაობები, რომლებიც წარსულში თვითონ იყვნენ დევნის ობიექტი, ძალების მოკრების შემდეგ, ხშირად ძალადობენ ადამიანებზე. ამის მიზეზად შეიძლება საერო ძალაუფლებისთვის ბრძოლა დასახელდეს, რომელიც სხვადასხვა რელიგიის სახელით მეტყველი ადამიანების ამბიციებით იმართება და სალდება როგორც „ხმა ღვთისა“, ხოლო რელიგია – როგორც მოძღვრება, რომელიც ხშირად, სულაც არ არის მკაფიო, განმარტებას საჭიროებს და, არც თუ ისე იშვიათად, ეს განმარტებებიც ცალკე ახსნას მოითხოვს.¹

სტატიაში განსახილველი რელიგია ისლამია. სხვა რელიგიათა მსგავსად, ისლამიც, ქადაგების პერიოდში, არაერთხელ იწვნია იმ დროს არსებული რელიგიურ-კულტურულ-პოლიტიკური ფონისაგან ფსიქოლოგიური, ფიზიკური თუ მატერიალური წნეხი. ხოლო, ყოველივე ამის მოსათმენად ღმერთი „ყურანში“ მორწმუნეებს ხან წარმართათვის მოსავლენი სასჯელით აფრთხილებს, ხან გაჭირვების მოთმენის საზღაურად სამოთხეში მოხვედით ანუგეშებს, ხანაც, უსამართლო მოპყრობის საპასუხოდ შესაბამის ფიზიკურ წინააღმდეგობას მოითხოვს მათგან.²

როდესაც საუბარი გვაქვს ისლამში ძალადობაზე, არ შეიძლება ხაზი არ გავუსვათ იმ ფაქტს, რომ ამ რელიგიისთვის მეტწილად გენდერული ძალადობაა დამახასიათებელი. კერძოდ კი, ეს გამოიხატება ქალთა მიმართ ძალადობაში. ისლამში ქალი მუდამ იყო და სამწუხაროდ დღესაც არის დისკრიმინაციის ობიექტი. ის წარმოადგენს ქმრის „საკუთრებას“ და მისი ფუნდამენტალური უფლებების უმრავლესობა შელახულია.³

¹ Kazumov, O. (2004). "Violence in the Name of Religion and the Importance of Interpretation," p. 15.

² Ibid, p. 18.

³ Harvest, M. (2021). "Gender Discrimination for Religious Reasons in Islamic Countries and International Human Rights Treatises," Volume 204.

საკითხავია ის, რეალურად არის თუ არა ისლამი ქალის მიმართ დისკრიმინაციული და ამართლებს თუ არა ქალთა მიმართ ძალადობას, თუ ეს ყოველივე მისი არასწორი ინტერპრეტაცია და რელიგიას ამოფარებული დანაშაულია?!

„ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი, თავისი ღირსებითა და უფლებებით.“⁴ სწორედ ამიტომ, სტატიაში საუბარია ადამიანის იმ ფუნდამენტურ უფლებებზე, რომლებიც ირღვევა ისლამში ქალების მიმართ და რომელთა რღვევაც ძალადობის აშკარა გამოვლინებაა.

დღესდღეობით, ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები აღიარებული და უზრუნველყოფილია სხვადასხვა საერთაშორისო კონვენციით და დეკლარაციით, მათ შორის, გაეროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით, ევროპის საბჭოს კონვენციით ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ, ევროპის საბჭოს 1961 წლის 26 თებერვლის სოციალური ქარტიით; 1966 წლის 16 დეკემბერს მიღებული გაეროს ორი პაქტით - „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ და „ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების“ შესახებ. სტატიაში ასევე საუბარია ამ აქტებით გათვალისწინებულ უფლებათა დაცვის პოზიტიურ ვალდებულებაზე სახელმწიფოთა მხრიდან.

საძიებო სიტყვები: ქალის უფლებები, ისლამი

შესავალი

ბევრი, ვისაც არ წაუკითხავს, ან წაუკითხავს და არასწორად გაუგია ყურანი, ფიქრობს, რომ წინასწარმეტყველ მუჰამედის მიერ 610-632 წლებში მიღებული ღვთის სიტყვა, დასჯის სახით, შეიცავს ქალების მიერ ჩადრის ტარების, ისევე როგორც, სახის მთლიანად დაფარვის, ვალდებულებას. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია, არაბეთის ნახევარკუნძულის მდებარეობა და იქ მცხოვრებთა მენტალიტეტი. იმ სიტუაციაში, როცა არაბს იმდენად არ უხაროდა ქალის დაბადება, რომ ცოცხლად მარხავდა ახალშობილს, ისლამი გარკვეულად პროგრესული რელიგია იყო, იმიტომ, რომ ქალს მიანიჭა უფლებები, უკვე რელიგიურად აღიარებული და დაკანონებული. ამდენად, ქალი ისლამის წყალობით ჩაითვალა სრულფასოვან არსებად.⁵

თუმცა, ყურანის დათქმები, რა თქმა უნდა, თანემედროვე სამყაროში სამართლის ძირითადი პრინციპებისთვის სრულად შეუფერებელია, განსაკუთრებით კი, მაშინ, თუ ამას გენდერული კუთხით განვიხილავთ. ქალთა უფლებები მეტწილად ყურანში დაკნინებულია და მამაკაცის კი აღმატებული, რაც უთანასწორობის შეგრძნებას აღვივებს.

⁴ United Nations (1948). "Universal Declaration of Human Rights," Article 1, December 10.

⁵ Rukhadze, O. (2004). "Islam Does Not Captivate Women," Tbilisi, p. 12.

1. ქალთა უფლებრივი მდგომარეობა ისლამში

მეოცე საუკუნის დასაწყისში მუსლიმური სამყაროს სხვადასხვა ქვეყნებში მიმდინარეობდა ისლამის ფორმირების პროცესი. რიგი ცვლილებები დაიწყო ტრადიციული ისლამური საზოგადოების სხვადასხვა წრეებში, რისი ძირითადი მიზეზიც საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობების შექმნა, დასავლეთის გავლენა, აღმოსავლეთის ქვეყნების ეკონომიკური ჩამორჩენილობა იყო. ამ მხრივ, გამონაკლისი არც ირანის ისლამური რესპუბლიკა ყოფილა, რომელსაც ისლამურ სამყაროში გამორჩეული ადგილი უჭირავს ძლიერი სახელმწიფოებრივი ტრადიციისა თუ შიიტური ისლამის სპეციფიკურობის გამო.⁶

ირანის ისლამური რესპუბლიკა ის ქვეყანაა, სადაც დემოკრატია, ადამიანის უფლებები და განსაკუთრებით კი, ქალთა უფლებები, ოცდამეერთე საუკუნეშიც კი იგნორირებულია და მისი საკითხი მწვავედ დგას. ირანში ქალთა უფლებებისთვის ბრძოლა ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნეში დაიწყო. ამ ბრძოლის თვალსაჩინო მაგალითია ქურათ ალ აუნი. ის ცნობილი შიიტი თეოლოგის უფროსი ქალიშვილი იყო, რომელიც ქადაგებდა ჩადრის მოხსნას და გმოხდა პოლიგამიას. ქალთა უფლებების ბრძოლის თვალსაზრისით, ასევე მნიშვნელოვან ფიგურას წარმოადგენდა პრინცესა თაჯ ას სალთანიც, რომელმაც განათლება სამეფო კარზე მიიღო და კარგად იცნობდა სპარსულ და ფრანგულ ლიტერატურას. ის კარგად ამჩნევდა იმ განსხვავებას, რომელიც არსებობდა დასავლელი და აღმოსავლელი ქალების მდგომარეობას შორის და ეს განსხვავებები მან თავის ნაწერებშიც წარმოაჩინა. მისმა ნაწერებმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს იმ მოვლენებში, რომელმაც შემდგომში ირანში კონსტიტუციური რევოლუცია გამოიწვია და რომელიც მუსლიმ ქალთა აქტიური მონაწილეობით განხორციელდა.⁷

მიუხედავად ცვლილებებისა, ქალების განუწყვეტლივი ბრძოლისა და სახელმწიფოს მხრიდან წამოსული სხვადასხვა ინიციატივებისა, ირანში სამღვდლოება მუდმივად ახერხებდა იმას, რომ ქალები არასოდეს ყოფილიყვნენ მამაკაცის თანასწორნი.⁸ მნიშვნელოვანია განვსაზღვროთ, არის თუ არა ისლამი რელიგია, რომელიც დისკრიმინაციულად უდგება გენდერის საკითხს, თუ ეს რეალურად არასწორი ინტერპრეტაციის შედეგია?!

1.1. ქალთა მიმართ ძალადობა რელიგიის სახელით

იმისათვის, რომ შევძლოთ ისლამის რეალური სახის დანახვა, არ გავხდეთ მისი ინტერპრეტაციის „მსხვერპლი“, საჭიროა ვიხელმძღვანელოთ ყურანით. ყურანში მკაფიოდაა მითითებული, რომ არ მოკლა ადამიანი. თუმცა, აქვე ისიცაა ხაზგასმული, რომ ამაში ყურანი

⁶ Sanikidze, G. (2005). "Shiism and the State in Iran," Intelligence, p. 8.

⁷ Ibid, გვ. 12.

⁸ Ibid, გვ. 11.

მორწმუნეებს გულისმობს, უფრო კონკრეტულად კი, მუსლიმ მორწმუნეებს.⁹ თუ ყურანი მოუწოდებს, რომ არ მოკლა ადამიანი, მაშინ არ შეიძლება ამავე წიგნით გამართლებული იყოს ფემიციდი, რომელიც მუსლიმანურ სამყაროში ძირითადად ქმრის ხელით ხორციელდება.

ხშირად, მუსლიმი აპოლოგეტები აღწერენ იდეალურ დამოკიდებულებას ქალებისადმი ისლამში, რაც ნამდვილად არ წარმოადგენს სიმართლეს. რეალობა ის არის, რომ თუ ყურანი ადამიანის მოკვლას უკრძალავს მორწმუნეს, აქვე ის ნებას რთავს ქმარს, რომ სცემოს ცოლი. "ქმრები მეურვეები არიან ცოლების იმ ვითარების გამო, რომლითაც ალლაჰმა უპირატესყო ერთი - მეორისგან, რადგან ხარჯავენ თავიანთი ქონებიდან. ხოლო პატიოსანი ქალები, მორჩილნი (ერთგულნი) არიან თავიანთი ქმრების და ქმრების არყოფნის დროს ისე იცავენ იმათ უფლებებს, როგორც ალლაჰმა დაუწესათ. და რომელთა ურჩობასაც შიშობდეთ, იმ ქალებს შეაგონეთ, მერე მიატოვეთ სარეცელში და მსუბუქი ცემა აგემეთ."¹⁰

სურათს კიდევ უფრო ამძაფრებს ის ფაქტი, რომ 2010 წლიდან საუდის არაბეთში გამოჩნდა ისლამური ეტიკეტის მქონე წიგნები. ეს წიგნები იუწყებიან, თუ როგორი ცოლი „საჭიროებს“ ცემას, რით უნდა სცემოს ქმარმა იგი, სად უნდა მიაყენოს დარტყმები და რა უნდა უთხრას მას ცემის დროს. მაგალითად ერთ-ერთი ასეთი სახელმძღვანელო, "ქალთა მორჩილება ისლამში" იუწყება, რომ ქმარი უფლებამოსილია სხვადასხვა შემთხვევებში ფიზიკურად დასაჯოს ცოლი. ასეთ შემთხვევებს წარმოადგენს: თუ ის არ ასრულებს ქმრის სურვილებს; თუ ის არ აკმაყოფილებს ქმრის სექსუალურ მოთხოვნილებებს; თუ ის ქმრის ნებართვის გარეშე გადის სახლიდან ან არ ასრულებს რელიგიურ მოვალეობებს. დასჯის იარაღი, ჯოხი კი, უნდა იყოს გამოსაჩენ ადგილას, რათა ცოლი ყოველთვის ხედავდეს მას.¹¹

ქალთა მიმართ ძალადობა, ისევე როგორც ყველა სახის ძალადობა, დანაშაულია, თუმცა, რაღაც დოზით, სამწუხაროდ, კვლავ ხდება მსოფლიოს სხვადასხვა ნაწილში და საზოგადოებებში, მაგრამ, ეს თითქმის ყველგან ერთმნიშვნელოვნად დაგმობილია. ისლამში კი პრობლემის სიმწვავე იმაში მდგომარეობს, რომ ეს ყოველივე რელიგიურად არის დაკანონებული და დაშვებული.¹²

მაგალითისათვის შეგვიძლია განვიხილოთ 18 წლის ავღანელი გოგონას, ბიბი აიშას ისტორია. გოგონა ოჯახიდან გაქცევის მცდელობისთვის დასაჯეს. მას ქმარი გამუდმებით სცემდა და აიძულებდა მძიმე ფიზიკური სამუშაოს შესრულებას. ისლამურმა სასამართლომ კი მას სასჯელის სახლით ყურებისა და ცხვირის მოჭრა შეუფარდა.¹³

⁹ "The Holy Qur'an," (2007). Translated by Maulawi Sher' Ali, Islam International Publications Limited, Sura 47:4.

¹⁰ Ibid., 4:34.

¹¹ Asha, H. (2010). "The Obedience of Women in Islam," Intellect, p. 24.

¹² Küng, H. (2005). "Religion, Violence, and 'Holy Wars'," p. 7.

¹³ Ravitz, J. (2012). "For Aesha, Healing Comes in Many Forms," ხელმისაწვდომია აქ: <https://edition.cnn.com/2012/12/16/us/aesha-surgery-healing/index.html> [უკანასკნელი გადამოწმება 2024 წლის 5 თებერვალს].

მსგავსი არაჰუმანური მოპყრობის მსხვერპლი გახლდათ 13 წლის სომალელი გოგონა აიშა იბრაჰიმ დუჰულოვი. 2008 წელს ის ათასობით მუსლიმის წვალწინ კისრამდე ჩამარხეს მიწაში და ორმოცდაათამდე მამაკაცმა ის ქვებით ჩაქოლა. აიშას ბრალს მრუმობაში სდებდნენ. მრუმობად კი მას ის ჩაუთვალეს, რომ სამმა მამაკაცმა გააუპატიურა.¹⁴

1.2. ბავშვებზე ქორწინება, როგორც ქალთა მიმართ ძალადობის ერთ-ერთი ფორმა ისლამში

ისლამში ნებადართულია ბავშვზე ქორწინებასაც. ყოველდღიურად ისლამურ სამყაროში 30 ათასზე მეტი ბავშვი გოგონა ქორწინდება უფროს კაცზე.¹⁵ ყურანი ამბობს: "თქვენს ქალთაგან, რომელთაც ჰქონდათ მენსტრუაცია, თუ დაექვდებით დადგენილი ვადის თაობაზე, ვადა 3 თვეა, როგორც იმათთვის, ვისაც მენსტრუაცია ჯერ არ ჰქონია. და ისინი, რომლებიც ფეხმძიმეები არიან მშობიარობამდე. ხოლო ვისაც ეშინია ალლაჰის, დაუდგენს მას საქმეში სიადვილეს."¹⁶ აქ საუბარია ცოლებზე, რომელთაც მენსტრუაცია ჯერ არ ჰქონიათ, ანუ რეალურად მცირეწლოვან ბავშვებზე.

ბავშვთა ქორწინება ადამიანის უფლებების დარღვევის ერთ-ერთი ფორმაა, რომელიც ოცდამეერთე საუკუნეშიც კი მწვავე პრობლემაა მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში. არსებობს სხვადასხვა სამართლებრივი ინსტრუმენტები, რომლებიც ეხება ბავშვთა ქორწინების პრევენციას. ასეთს წარმოადგენს კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ. ამ კონვენციის რატიფიცირება მოხდა არაერთი მუსლიმანური სახელმწიფოს მხრიდან, მაგრამ რეალობა გვიჩვენებს, რომ მას მხოლოდ ფორმალური ხასიათი აქვს.¹⁷

კონვენცია აღიარებს სამოქალაქო, პოლიტიკურ, ბავშვთა სოციალურ, კულტურულ და ეკონომიკურ უფლებებს. მიუხედავად იმისა, რომ ეს კონვენცია პირდაპირ არ განიხილავს ბავშვთა ქორწინების საკითხს, მას აქვს რამდენიმე დებულება, რომელიც იცავს ბავშვებს ადრეული ქორწინებისგან.¹⁸ კონვენციაში ბავშვი დეფინიცირებულია 1-ლი მუხლით. ამ მუხლის თანახმად ბავშვად ითვლება 18 წლამდე ასაკის ყოველი ადამიანი, თუკი რომელიმე ქვეყნის კანონმდებლობის მიხედვით ბავშვი უფრო ადრე არ აღწევს სრულწლოვანებას.¹⁹

მირითადად, ადრეული ქორწინების მსხვერპლი გოგონები არიან, რადგან ისინი ნაკლებად ღირებულნი არიან მშობლებისთვის ვიდრე ბიჭები და მშობლები მათ ეკონომიკურ

¹⁴ Miller, T. (2008). "Stoning Victim Begged for Mercy," ხელმისაწვდომია აქ: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7708169.stm> [უკანასკნელი გადამოწმება 2024 წლის 5 თებერვალს].

¹⁵ Ullah, N. (2021) „Child Marriages: International Laws and Islamic Laws Perspective“, School of Law, University of Gujrat, Pakistan, p. 4.

¹⁶ “The Holy Qur'an,” (2007). Translated by Maulawi Sher' Ali, Islam International Publications Limited, Sura 65:4.

¹⁷ Chata, M. (2016). "Basic Profile of Child Marriage in Pakistan," p. 6.

¹⁸ Arfat, S.H. (2013). "Protection of Children's Rights in Islam: Special Reference to Orphans," Paperback.

¹⁹ Convention on the Rights of the Child,” (1989). Adopted and opened for signature, ratification, and access by General Assembly resolution 44/25..

ტვირთად მიიჩნევენ. ამიტომ, მშობლები თავიანთ ქალიშვილებს მცირე ასაკში ათხოვებენ თავიანთი ტვირთისგან განთავისუფლების მიზნით.²⁰ ეს არის კონვენციის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის აშკარა დარღვევა, რომელიც მონაწილე სახელმწიფოებს ავალეს მიიღონ ყველა შესაბამისი ზომა, მათ შორის სათანადო კანონმდებლობა, რომელიც ამგვარ დისკრიმინაციას უკანონოდ და უსამართლოდ შეაფასებს.²¹

ყოველივე ამის მიუხედავად, სწორედ ის სახელმწიფოები არღვევენ ყველა დათქმას, რომლებმაც მოახდინეს ამ კონვენციის რატიფიცირება. ამის კარგი მაგალითია პაკისტანის ისლამური სახელმწიფო. პაკისტანის ბავშვთა ქორწინების შეზღუდვის აქტი (1929) ადგენს ქორწინების კანონიერ ასაკს ბიჭებისთვის 18 წლამდე და 16 წლამდე გოგონებისთვის.²² 2014 წლის აპრილში სინდის ასამბლეამ მიიღო სინდის ბავშვთა ქორწინების შეზღუდვის აქტი, რომელმაც შეცვალა მინიმალური ასაკი 18 წლამდე როგორც გოგონებისთვის, ასევე ბიჭებისთვის. ამის პარალელურად, პაკისტანის სასამართლომ დაადგინა, რომ შარიათის კანონის მიხედვით, კაცებს შეუძლიათ არასრულწლოვან გოგონებზე დაქორწინება იმის შემდეგ, რაც მათ მენსტრუალური ციკლი დაეწყებათ. ეს დადგენილება, რა თქმა უნდა, ეწინააღმდეგება ბავშვთა ქორწინების შეზღუდვის შესახებ აქტს. შარიათის კანონები ისლამის რელიგიური კანონებია, რომლებიც ყურანის სწავლებას ეფუძნება და ისლამურ საზოგადოებაში მოქმედებს, როგორც ცხოვრების ორიენტირი.²³

ზემოთხსენებული გადაწყვეტილება სინდის პროვინციის სასამართლომ ჰუმა იუნუსის, 14 წლის კათოლიკე გოგონას საქმის მოსმენის დროს გამოიტანა, რომელიც მოიტაცეს, შემდეგ ისლამის მიღებას აიძულებდნენ და ასევე იძულებით დააქორწინეს. იმის დასადასტურებლად, რომ გოგონა არასრულწლოვანი იყო და შესაბამისად ქორწინებაც უკანონოდ ითვლებოდა, იანუსის მშობლებმა სასამართლო მოსმენაზე მისი ნათლობის მოწმობა წარადგინეს სკოლიდან. ოჯახმა სინდში მოქმედი ბავშვთა ქორწინების შემზღუდველი კანონი მოიშველია, რომელიც 18 წელს მიუღწეველი ნებისმიერი ბავშვის დაქორწინებას კრძალავს. ამის მიუხედავად, მოსამართლეებმა დაადგინეს, რომ შარიათის კანონის თანახმად, იუნუსსა და მის გამატაცებელ აბდულ ჯაბარს შორის ქორწინება კანონიერია, რადგან გოგონას უკვე ჰქონდა დაწყებული მენსტრუაცია.²⁴

²⁰ Harvest, M. (2021). "Gender Discrimination for Religious Reasons in Islamic Countries and International Human Rights Treatises," Volume 124.

²¹ "Convention on the Rights of the Child," (1989). Adopted and opened for signature, ratification, and access by General Assembly resolution 44/25.

²² "Child Marriage Restraint Act," (1929), Article 2.

²³ Gralki, P. (2022). "Pakistan Law Allows Men to Marry Girls After Their First Period," ხელმისაწვდომია აქ: https://www.globalcitizen.org/en/content/pakistan-court-allows-men-to-marry-underage-girls/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_content=global&utm_campaign=general-content&linkId=82158918&fbclid=IwAR3U6ttH2hIZ-EBUL7hxmKTKSnEfYVLdfimwlfj8ENrcaml3LSdTA6yKuek

ფუნქციონირებს უკანასკნელი გადამოწმება 2024 წლის 5 თებერვალს}

²⁴ High Court of Sindh (2019). "The Case of Huma Younus: Christian Pakistani Girl who was Kidnapped".

მიუხედავად სინდში არსებული ბავშვთა ქორწინების ამკრძალავი კანონისა, ხელისუფლება რეალურად არანაირ ქმედით ნაბიჯს არ დგამს არსებული კანონის დასაცავად. პაკისტანში, უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში შესულია კანონპროექტი ბავშვთა ქორწინების აკრძალვის შესახებ, თუმცა მისი მიღება უვადოდ არის გადადებული.²⁵

2. ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის სახელმწიფო - სამართლებრივი მექანიზმები

„ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი, თავისი ღირსებითა და უფლებებით.“²⁶ დღესდღეობით, ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები აღიარებული და უზრუნველყოფილია სხვადასხვა საერთაშორისო დეკლარაციითა და კონვენციით. მათ შორის, ყველაზე საყურადღებოა გაეროს 1948 წლის 10 დეკემბრის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია; ევროპის საბჭოს 1950 წლის 4 ნოემბრის კონვენცია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ და „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია“ (სტამბულის კონვენცია).

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით გარანტირებულია რიგი უფლებები. მათ შორის უპირველესია სიცოცხლის უფლება, რომელიც შელახულია უმრავლეს ისლამურ სახელმწიფოში: პაკისტანში, ბანგლადეშში, საუდის არაბეთში, ეგვიპტესა და ირანში და უმეტესად დისკრიმინაციული ხასიათით გამოირჩევა ქალთა მიმართ.²⁷

კონვენციით ასევე აკრძალულია წამება, არაადამიანური თუ დამამცირებელი მოპყრობა. ქალთა მიმართ ასეთი მოპყრობის არაერთი მაგალითია ისლამურ ქვეყნებში. ქალის ყოველი „ურჩი“ ქმედება უმრავლეს შემთხვევაში დასჯით და არაადამიანური მოპყრობით მთავრდება. ამის ნებას კი, თავად რელიგიური კანონი რთავს მამაკაცებს.²⁸

კონვენციაში მე-9 მუხლით დაცულია აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება.²⁹ რწმენის თავისუფლებას დიდი მნიშვნელობა გააჩნია, დემოკრატიული საზოგადოებისა და ასევე ყოველი ადამიანის პიროვნული განვითარებისთვის. მიუხედავად ამისა, იგი არ გამორიცხავს მისი შეზღუდვის შესაძლებლობას. ზოგიერთ შემთხვევაში, სახელმწიფო უფლებამოსილი და ვალდებულია, გარკვეულწილად ჩაერიოს რწმენის თავისუფლებაში,

²⁵ Ullah, N. (2021). "Child Marriages: International Laws and Islamic Laws Perspective," School of Law, University of Gujrat, Pakistan, p. 8.

²⁶ Article 1, United Nations "Universal Declaration of Human Rights". December 10, 1948.

²⁷ Sentumbwe, Y. (2024). "Abolition in Africa - 77th Ordinary Session of the African Commission on Human and Peoples' Rights," ხელმისაწვდომია აქ: <https://worldcoalition.org/2024/01/12/abolition-in-africa-achpr-77th-ordinary-session/> [უკანასკნელი გადამოწმება 2024 წლის 5 თებერვალს].

²⁸ Badawi, N. (2009). "Introduction to Islamic Law," p. 9.

²⁹ European Convention on Human Rights (1950), Article 9, November 4.

რათა უზრუნველყოს სხვათა უფლებების და საზოგადოების ლეგიტიმური ინტერესების დაცვა. სამწუხაროდ, ისლამური ქვეყნების უმრავლესობაში არც მოსახლეობაა აღჭურვილი იმ უფლებით, რასაც აღმსარებლობის თავისუფლება ჰქვია და არც სახელმწიფო დგამს ქმედით ნაბიჯებს ამ უფლებათა სარგებლობისას ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებათა დარღვევის წინააღმდეგ.³⁰

სახელმწიფო ვალდებულია უფლებათა დაცვისა და უზრუნველყოფისას დააბალანსოს კერძო და საჯარო ინტერესები. რწმენის თავისუფლების მრავალმხრივი შინაარსი არ უნდა იყოს გადაულახავი პრობლემა, სწორედ იმიტომ, რომ შესაბამისი საჯარო ინტერესების დასაცავად მოხდეს მისი თანაზომიერი შეზღუდვა.

მაგალითისათვის ავიღოთ ბაჰრეინის სამეფო. კონსტიტუციის თანახმად ბაჰრეინში ისლამი ოფიციალური რელიგიაა და შარიათი კი კანონმდებლობის ძირითად წყაროს წარმოადგენს. კონსტიტუცია ითვალისწინებს სინდისის თავისუფლებას, რელიგიური წეს-ჩვეულებების შესრულების თავისუფლებას ქვეყანაში დაცული წესების შესაბამისად, თუმცა ამასთან, მთავრობამ გარკვეული შეზღუდვები დააკისრა ამ უფლების გამოყენებას, რაც მთავრობის მხრიდან სწორად გადადგმული ნაბიჯია, რადგან რელიგიური ჩვეულებების სახელით ხდებოდა უამრავი ქალის წამება, დამონება და არაადამიანური მოპყრობა.³¹ ამ შემთხვევაში სახელმწიფო ერევა ადამიანის კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებების სფეროში, შესაბამისად აუცილებელია შეზღუდვა პასუხობდეს ყველა იმ პრინციპს, რომელიც დამკვიდრებულია ევროპული კონვენციის სამართლის მიერ. სახელმწიფო სწორედ რომ მართლზომიერად უნდა ჩაერიოს ამ უფლებებში. საჭიროა, რომ მისი ქმედება ემსახურებოდეს კანონიერ მიზანს. ამ შემთხვევაში კანონიერი მიზანი ადამიანის ჯანმრთელობის ან ზნეობის დაცვაა. ეს კი, რა თქმა უნდა, აუცილებელია დემოკრატიული საზოგადოებისთვის.

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-5 მუხლით გათვალისწინებულია თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება.³² ადამიანის თავისუფლება, რა თქმა უნდა, მოიცავს იმას, რომ პიროვნებამ თავისუფლად აირჩიოს მომავალი მეუღლე და თავისი ნებით შექმნას ოჯახი. კვლევამ გვიჩვენა, რომ ისლამურ ქვეყნებში სავალალო პრაქტიკაა გოგონების ძლადობის გზით ქორწინების კუთხით. აქ უმეტესად შვილ გოგონებს საქმროს მშობლები ურჩევენ მისი საწინააღმდეგო აზრის მიუხედავად, სახელმწიფოები კი არაფერს აკეთებენ ქალთა ამ უფლების დასაცავად.

³⁰ Rahman, A. (2008). "Women in Quran and the Sunnah," p. 9.

³¹ Bahrain's Constitution (2002), Article 22.

³² European Convention on Human Rights (1950), Article 5, November 4.

დასკვნა

დღესდღეობით, ისლამურ ქვეყნებში რელიგიური მოტივით ჩდენილი დანაშაულები ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე პრობლემაა. როგორც უკვე ზემოთ ითქვა, ამ ქვეყნებში ქალთა მიმართ ძალადობაც, სწორედ რომ, რელიგიური მოტივით ხორციელდება. კვლევამ ცხადყო, რომ ერთი ფუნდამენტური უფლების (აღმსარებლობის თავისუფლება) რღვევას მივყავართ სხვა მრავალი უფლების შელახვასთან. ისლამში პირს დაბადებიდანვე შეზღუდული აქვს არჩევანის თავისუფლება, იყოს სასურველი რელიგიის მიმდევარი. ის ხდება არა მარტო ისლამის წეს-ჩვეულებების, არამედ მისი ინტერპრეტაციის შედეგად არაერთი სახის ძალადობის მსხვერპლი.

გენდერული ძალადობა გლობალური პრობლემაა, თუმცა, კვლევა გვიჩვენებს, რომ ის ყველაზე მწვავედ ისლამურ სამყაროში მიმდინარეობს და დღემდე მისი აღმოფხვრისთვის სახელმწიფოების მხრიდან თითქმის არანაირი ქმედითი ნაბიჯი არ იდგემა. მიუხედავად იმისა, რომ აღმსარებლობის თავისუფლება განმტკიცებულია არაერთი საერთაშორისო აქტით და ამასთანავე უმეტესად ეროვნული კანონმდებლობითაც, მაინც ხორციელდება მესამე პირთა მხრიდან ამ უფლების ხელყოფა და ამასთან ერთად სხვა უფლებათა შელახვა. ასეთ შემთხვევაში სახელმწიფო ვალდებულია, მიიღოს შესაბამისი ზომები და აღკვეთოს ამ უფლების არამართლზომიერი შეზღუდვები. ამის განხორციელებისთვის აუცილებელია ძლიერი ბერკეტების შემუშავება, რათა მნიშვნელოვნად შემცირდეს უფლებაში უკანონო ჩარევა.

მოცემულ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია, სახელმწიფოებში მოქმედმა საგამოძიებო ორგანოებმა აწარმოონ ისეთი დანაშაულების აღრიცხვა, რომელიც მიმართულია რელიგიის თავისუფლების დაკნინებისკენ. ასევე აუცილებელია, სწრაფი რეაგირება აღნიშნულ დანაშაულებზე, რათა დამნაშავეს არ გაუჩნდეს დაუსჯელობის განცდა. ასევე მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს მხრიდან გადადგმული ნაბიჯები იყოს არა მხოლოდ დანაშაულის აღკვეთაზე ორიენტირებული, არამედ ჰქონდეს პრევენციული ხასიათიც.

აუცილებელია სახელმწიფოებმა ხელი შეუწყონ ქალთა განათლების საკითხს, რადგან, როგორც უკვე ვთქვით, ისლამურ ქვეყნებში ეს დღესაც დიდ პრობლემას წარმოადგენს. ქალთა მიმართ ძალადობა ხშირად გამოიხატება განათლების მიღებისა და მუშაობის დაწყების აკრძალვაში. ეს, რა თქმა უნდა, კიდევ უფრო ასოციალურს ხდის ქალს, არ აძლევს მას იმის შესაძლებლობას, რომ ჰქონდეს ინფორმაცია მისი უფლებების შესახებ და შემდეგ ის, რა თქმა უნდა, უფრო მარტივად ხდება ძალადობის მსხვერპლი, რადგან გააზრებულიც კი არ აქვს რა შეიძლება წარმოადგენდეს ძალადობას.

ასევე მნიშვნელოვანია, სახელმწიფოს მხრიდან მოხდეს რელიგიური კანონებით გასამართლების აკრძალვა. სასამართლო ხელისუფლება უნდა იყოს დამოუკიდებელი ინსტიტუტი და ის უნდა ხორციელდებოდეს ჰუმანური და საერთაშორისო კანონების შესაბამისად და არა რელიგიური კანონებით, რომელიც არ შეიძლება ყველასთვის შესასრულებლად სავალდებულო ხასიათის აქტს წარმოადგენდეს.

ფემიციდი ქალთა მიმართ ძალადობის უკიდურესი ფორმაა, თუმცა, როგორც უკვე ითქვა, ისლამურ სამყაროში ის დღემდე ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული დანაშაულია. არ შეიძლება 21-ე საუკუნეში კვლავ ხდებოდეს ადამიანის მკვლელობა, იმ მოტივით, რომ ის ქალია. ამის გამოსწორება სახელმწიფოს ვალდებულებაა. მათი მხრიდან უნდა მოხდეს კანონმდებლობის გადასინჯვა, ყოველივე ეს კი საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით, მათი შეცდომების შესწავლის, ვალდებულებების შესრულებისა და საერთაშორისო აქტების მოთხოვნების სრულად გათვალისწინების გზით.

